

*Нестерук А.А., аспірант ХУУтаП ім. Л. Юзькова, м. Хмельницький,
ORCID: 0009-0006-1915-4618*

*Nesteruk A., PhD student of Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of
Management and Law, Khmelnytskyi*

СУТНІСТНА ХАРАКТЕРИСТИКА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ ЯК ОБ'ЄКТУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

ESSENTIAL CHARACTERISTICS OF THE HOSPITALITY SECTOR AS AN OBJECT OF PUBLIC ADMINISTRATION

Наукова стаття присвячена дослідженню сутнісної характеристики сфери гостинності як об'єкту публічного управління. Під час дослідження проведено науково-теоретичне обґрунтування генезису сфери гостинності, систематизовано зарубіжні та вітчизняні авторські підходи до її тлумачення та опису її структурних складових. Акцентовано увагу на основних чинниках становлення та розвитку сфери гостинності, серед яких виокремлено: політичні, економічні, культурні, соціальні, історичні, природно-ресурсні та науково-технічні. Розглянуто предмет дослідження з точки зору певної управлінської системи, яка має свої ознаки політичного, правового, організаційно-управлінського, соціально-економічного, інформаційного, методологічного характеру та вимагає відповідного реагування на мінливе зовнішнє та внутрішнє середовище, що формує різні умови її функціонування. Обґрунтовано, що проблемні питання розвитку сфери гостинності можуть бути позитивно вирішені за рахунок ефективності публічного управління в контексті державного реформування, розробки програм та стратегій сталого соціально-економічного розвитку, а також визначення основних векторів піднесення сфери гостинності та індустрії туризму України, окреслення першочергових завдань задля зменшення наслідків кризи, спричиненої військовим станом, та розбудови багатостороннього партнерства на міжнародному, національному, регіональному та місцевому рівнях.

Ключові слова: *сфера гостинності, сфера послуг, індустрія туризму, публічне управління, стратегія розвитку, механізми публічного управління, трансформаційні умови функціонування.*

The scientific article is devoted to the study of the essential characteristics of the hospitality sector as an object of public administration. During the study, a scientific and theoretical substantiation of the genesis of the hospitality sector was carried out, foreign and domestic author's approaches to its interpretation and description of its

structural components were systematized. Attention is focused on the main factors of the formation and development of the hospitality sector, among which the following are distinguished: political, economic, cultural, social, historical, natural resource and scientific and technical. The subject of the study is considered from the point of view of a certain management system, which has its own features of a political, legal, organizational and managerial, socio-economic, informational, methodological nature and requires an appropriate response to the changing external and internal environment, which form various conditions of its functioning. It is substantiated that problematic issues of the development of the hospitality sector can be positively resolved through the effectiveness of public administration in the context of state reform, the development of programs and strategies for sustainable socio-economic development, as well as the identification of the main vectors for the rise of the hospitality sector and the tourism industry of Ukraine, the identification of priority tasks to reduce the consequences of the crisis caused by martial law, and the development of multilateral partnerships at the international, national, regional and local levels.

Keywords: *hospitality industry, service industry, tourism industry, public administration, development strategy, public administration mechanisms, transformational operating conditions.*

Постановка проблеми. Диверсифікація послуг сфери гостинності та туристичної галузі, стрімке впровадження її системоутворюючих елементів на нових територіях, посилення конкурентного середовища змушують уряди країн світового співтовариства переглядати своє ставлення до сфери гостинності та ґрунтовніше підходити до стратегічного планування цієї важливої складової соціо-еколого-економічного розвитку.

Стійкість у сфері гостинності стає безумовним чинником зростання та створення ефективних умов функціонування індустрії туризму в світі, що постійно змінюється. Це не просто сучасна тенденція, це нагальна потреба, яка вимагає публічно-управлінських підходів до вирішення існуючих нагальних проблем.

Суттєві зміни, обумовлені всесвітньою коронавірусною пандемією та її об'єктивними наслідками, збройною військовою агресією РФ проти України, соціально-економічною, демографічною, екологічною та політичною кризою, переформатували фундаментальне підґрунтя функціонування сфери гостинності та індустрії туризму в Україні. За таких умов особливого значення набуває ретельне наукове осмислення сутнісної характеристики сфери гостинності як об'єкту публічного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичну базу для дослідження базису індустрії туризму в цілому та сфери гостинності зокрема, заклали такі вітчизняні й зарубіжні науковці як: Д. Аллен, Р. Браймер, Л. Ваген, П. Друкер, В. Кифяк, С. Кузик, О. Любіцева, М. Мальська, А. Мартієнко, Й. Мансфілд, Б. Рітчі, І. Пандяк, Т. Ткаченко, Р. Дж. Уокер, В. Хунцикер, Н. Чоренька, У. Шенкір, М. Шнайдер та ін.

Аналіз наукових джерел із проблематики публічного управління в

сфері туризму, свідчить про те, що вагомий теоретико-методологічний доробок у цій площині належить наступним дослідникам: О. Ахмедовій, О. Білотілу, С. Домбровській, Н. Леоненко, С. Сисоєвій, В. Шведун, Е. Щепанському та ін.

Проте, незважаючи на значні науково-теоретичні напрацювання у цьому напрямі, частина важливих аспектів щодо характерного розуміння сутності сфери гостинності, з точки зору публічного управління в нових трансформаційних умовах, вимагає подальшого дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є науково-теоретичне обґрунтування генезису сфери гостинності та її дослідження як об'єкту публічного управління.

Виклад основного матеріалу. Історично розвиток сфери послуг пов'язують з поняттям гостинності, яке в сучасній науковій літературі має певний дискусійний характер та безліч авторських підходів до її тлумачення. Розглядаючи ретроспективну генезу гостинності в певному періодизаційному процесі можемо стверджувати, що саме її еволюція призвела до появи цілої низки підприємств готельного, ресторанного господарства, сектору дозвілля та інших супутніх структурних елементів, які в подальшому інтегрувалися в сферу гостинності.

Варто акцентувати увагу на деяких визначеннях «індустрії гостинності», які розкривають її сутнісну характеристику. Так, зарубіжні дослідники, серед яких доцільно виокремити Н. Вебстера, Л. Вагена, Дж. Р. Уокера, Р. Браймера, трактують індустрію гостинності наступним чином [5;9].

Н. Вебстер дотримується думки, що індустрія гостинності – це сфера підприємництва, що складається з таких видів обслуговування, які ґрунтуються на принципах гостинності і характеризуються щедрістю та доброзичливістю у ставленні до гостей.

Л. Ваген позиціонує індустрію гостинності як окремий сектор індустрії туризму, що забезпечує розміщення туристів, а також супутні галузі торгівлі, громадського харчування, сфери розваг.

Дж. Р. Уокер стверджує, що індустрія гостинності об'єднує туризм, готельний і ресторанний бізнес, громадське харчування, відпочинок і розваги, організацію конференцій і нарад.

Р. Браймер наголошує, що індустрія гостинності представляється збірним поняттям для багаточисельних і різноманітних форм підприємництва, які спеціалізуються на ринку послуг, що пов'язані з прийомом та обслуговуванням гостей.

Вітчизняні дослідники, такі як О. Табенська, В. Руденко, В. Кифяк розглядають індустрію гостинності з наступної точки зору. Так, О. Табенська розкриває сучасну індустрію гостинності як особливу самостійну галузь економіки, що поєднує окремі галузі та підприємства, функції яких полягають у задоволенні попиту на різні види відпочинку та розваг. Вона охоплює туризм,

готельний та ресторанний бізнес, відпочинок і розваги, сприяє ефективності та розвитку національної економіки, оскільки внаслідок збільшення популярності зростає державний бюджет, підвищується зайнятість населення, рівень його життя, з'являється новий імпульс до розвитку народних промислів, здійснюється позитивний вплив на решту галузей, пов'язаних зі створенням готельно-ресторанних продуктів, відбувається розвиток соціальної та виробничої інфраструктури [9].

В. Руденко пояснює, що індустрія гостинності складається з готелів та організацій, які випускають товари і надають послуги, що тісно пов'язані з готельним бізнесом: екскурсійні бюро; транспортні підприємства; підприємства з виробництва сувенірів; навчальні заклади, науково-дослідні та проєктні організації готельно-господарського профілю; інформаційні та рекламні служби; готелі; підприємства харчування, зокрема ресторанного господарства; підприємства з виробництва готельно-господарських товарів [7].

В. Кифяк та колектив авторів акцентують, що індустрія гостинності це комплексна сфера діяльності працівників, які задовольняють будь-які запити і бажання туристів та включає в себе заклади розміщення, харчування, підприємства транспортного та культурно-розважального сектору [8].

Враховуючи наукові позиції поважних вчених та формулювання, в яких індустрія гостинності розглядається з точки зору сфери підприємництва, особливої самостійної галузі економіки, комплексної сфери діяльності працівників, певної об'єднуючої системи для окремих галузей та спеціалізованих підприємств, спільної детермінанти, з якою поєднані всі галузі економіки, які на пряму пов'язані з обслуговуванням людей через спеціалізовані установи, організації та підприємства, яка сполучає їх в єдине ціле, вважаємо за доцільне підтримати думку тих дослідників, які використовують безпосередньо дефініцію «сфера гостинності». Так, М. Мальська зазначає, що сфера гостинності – це комплекс галузей, головне завдання яких пов'язується з обслуговуванням туристів під час їхнього перебування поза місцем їх постійного проживання [4, с. 59].

Автори [5] представляють сферу гостинності як сукупність галузей національної економіки (секторів економіки) матеріального та нематеріального виробництва та задіяних в них суб'єктів, вид діяльності яких направлено на забезпечення засобами виробництва послуг та продукту гостинності, надання безпосередньо цих послуг і продукту гостинності з метою задоволення потреб суспільства у одержанні позитивних вражень споживачами. Сфера гостинності безпосередньо пов'язана з відновленням трудових ресурсів, підвищенням якості життя суспільства в цілому та кожної людини, сприяє розвитку продуктивних сил регіонів та держави.

Нами на основі детального аналізу наукових праць в цій галузі [6] систематизовано перелік базових чинників становлення та розвитку сфери гостинності (рис. 1).

На загальних засадах дослідження трактування терміна «сфера гостинності», які запропоновані зарубіжними та вітчизняними авторами, визначивши склад сфери гостинності, а також розглянувши підходи до виявлення взаємовідносин сфери гостинності та туристичної індустрії, можемо підсумувати, що сферу гостинності варто розглянути у широкому та вузькому значенні.

У вузькому значенні – це сукупність готелів, готельних комплексів та інших засобів розміщення, підприємств громадського харчування, а також туроператорських та турагентських компаній.

У широкому значенні сфера гостинності – сектор сфери послуг, взаємопов'язаний із індустрією туризму, що поєднує численні підприємства різної спрямованості, заснований на принципі гостинності обслуговування туристів, подорожуючих, а також місцевого населення, організування їх відпочинку та дозвілля. До основних підприємств сфери гостинності відносяться готелі, ресторани, туристичні агенції, туристичні операторські компанії, заклади розважального сектору, об'єкти культурної та природної спадщини, транспортні компанії. Підприємства, які підтримують функціонування основних підприємств, включають страхові компанії, торгові підприємства, ЗМІ, рекламні компанії, освітні, наукові установи тощо.

Визначення сфери гостинності у вузькому значенні дає уявлення про основні види діяльності, що входять до цього сектору. У широкому значенні – розкриває сутність сфери гостинності, а саме: специфіку діяльності, нерозривний зв'язок з туристичною індустрією, широкий і різноманітний склад підприємств, що безпосередньо до неї входять та її підтримують. Сфера гостинності, як особливий напрям підприємництва, відрізняється інтегрованим характером соціально-економічних відносин взаємодії та взаємозалежності об'єктів виробничих і невиробничих галузей, які надають специфічно універсальний продукт (набір послуг, різноманітні види робіт, різнопрофільні товари).

Послуги гостинності – це диверсифікований міжгалузевий комплекс, що характеризується виробничими та обслуговуючими функціями. Розглянемо докладніше деякі аспекти управління у цій сфері, що певною мірою відрізняється від діяльності в інших галузях.

Сфера гостинності, як і будь-яка управлінська система, має свої ознаки політичного, правового, організаційно-управлінського, соціально-економічного, інформаційного, методологічного характеру та вимагає відповідного реагування на мінливе зовнішнє та внутрішнє середовище, яке формує різні умови її функціонування.

Врахування регіональних стратегій розвитку сфери гостинності та індустрії туризму, що застосовуються на внутрішньому та міжнародному ринках послуг, дозволить результативніше ранжувати менеджерські впливи з боку різних зацікавлених сторін, в тому числі і державних органів влади, а

також оперувати сучасним організаційно-економічним механізмом стратегічного менеджменту, що в цілому сприятиме зростанню рентабельності сфери гостинності та туризму.

ЧИННИКИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ	
<i>назва чин-</i>	<i>характеристика</i>
→ Історичні чинники	відображаються в еволюції форм і методів організації засобів та сфери гостинності загалом і заміні одних історичних форм засобів та методів гостинності іншими
→ Економічні чинники	передбачають збільшення доходів населення, значний економічний потенціал окремих регіонів і центрів, що зумовлює розвиток туристично-рекреаційних комплексів, насамперед розвиток сфери гостинності
→ Соціальні чинники	полягають у тому, що розвиток суспільних відносин зумовив демографічні та міграційні процеси, необхідність системи засобів гостинності для їхньої реалізації
→ Політичні чинники	система законодавчих і нормативних принципів держави, що зумовлює вплив на комплекс функціональних характеристик засобів гостинності, будівництво та умови оснащення засобів розміщення, створення корпоративних форм організації
→ Природно-ресурсні чинники	освоєння рекреаційно-туристичних природних ресурсів та ландшафтів зумовлює створення рекреаційно-туристичної інфраструктури, насамперед сфери гостинності
→ Культурні чинники	сукупність потреб, мотивів, цінностей подорожуючих, які впливають на особливості ментальності, культури і релігії, що зумовило формування системи засобів гостинності та визначило профіль їхньої спеціалізації
→ Науково-технічні чинники	використання досягнень науки й техніки зумовило зміну форм та методів діяльності засобів гостинності, тобто використання новітніх технологій, технічних засобів, інформаційних систем

Рис. 1. Базові чинники становлення та розвитку сфери гостинності

Питання розвитку сфери гостинності, створення сучасної туристичної індустрії можуть бути позитивно вирішені тільки за рахунок ефективності публічного управління в контексті державного реформування, розробки програм та стратегій сталого соціально-економічного розвитку, а також визначення основних векторів піднесення сфери гостинності та туризму України, окреслення першочергових завдань задля зменшення наслідків кризи, спричиненої військовим станом, та розбудови багатостороннього партнерства на міжнародному, національному, регіональному та місцевому рівнях [2].

На цій основі виокремлюється доцільність подальшого доопрацювання процесу використання цільових комплексних програм для обґрунтування

перспектив розвитку сфери гостинності за допомогою синтезованого поєднання рекреаційно-географічного та маркетингово-аналітичного підходів, диференціації цілей та завдань у програмах державного та регіонального рівня, визначення спеціалізації регіонів на видах туризму та туристських продуктах; особливостей диференційованого маркетингу у формуванні сучасного туристського продукту, який повинен враховувати вподобання споживачів в окремих видах туризму та туристських послугах, спеціалізацію регіонів на виробництві та реалізації конкретних туристичних продуктів, зміну структури туристичного продукту за видами послуг, що входять до його комплексу, а також можливості маркетингово-аналітичного підходу до розробки туристського продукту стосовно в'їзного та внутрішнього туризму.

Реалізація вищезазначених аспектів потребує ґрунтовного аналізу із подальшою розробкою законів, нормативних актів, концептуальних та стратегічних документів, стандартів, спрямованих на удосконалення механізмів та принципів публічного управління щодо стимулювання розвитку сфери гостинності.

Серед основних принципів публічного управління сферою гостинності, які, на нашу думку, потребують першочергової уваги, необхідно виокремити: принцип доступності, безбар'єрності туризму; забезпечення безпеки громадян; державної підтримки підприємств сфери гостинності; міжнародного співробітництва; забезпечення балансу інтересів населення регіонів, туристів, які відвідують ці регіони, та суб'єктів туристичної індустрії, що приймають подорожуючих; пріоритетної підтримки малого підприємництва та інноваційних стартапів у галузі туризму; гласності та відкритості у розробці, та реалізації заходів щодо публічного управління сферою гостинності; охорони природи, історичних та культурних цінностей.

В існуючих трансформаційних умовах необхідні поступальні, виважені кроки щодо цілеспрямованого формування стратегії розвитку сфери гостинності та індустрії туризму, модернізації правового, економічного механізму функціонування структури даної галузі, що охоплює організаційні зміни джерел та порядку фінансування, подальшої розробки системи обґрунтованого розміщення продуктивних сил для гармонізації регіональної економіки та забезпечення охорони навколишнього середовища. Для успішного розвитку сфери гостинності та індустрії туризму стратегія має охоплювати такі напрями як науково-дослідну діяльність, планування, організаційно-координаційну діяльність, фінансове забезпечення, рекламно-інформаційну діяльність, товарну політику та просування. Потребуватиме уваги формування туристичної інфраструктури регіонів, в розрізі удосконалення існуючих структурних елементів та відновлення тих, що зазнали руйнації під час воєнних дій, включаючи матеріально-технічну базу галузі, розвиток транспортної та інформаційно-маркетингової інфраструктури.

Висновки. Отже, аналіз зазначеної проблематики дозволяє стверджу-

вати, що дослідження сфери гостинності як об'єкту публічного управління відіграє значну роль при формуванні та реалізації стратегічного бачення її розвитку. Трансформаційний етап сучасного сьогодення, пов'язаний з бойовими діями на території України та їх наслідками для всіх складових сфери гостинності, зобов'язує до пошуку нових публічно-управлінських підходів, спрямованих, насамперед, на її підтримку, відновлення та концепт подальшого розвитку.

Сферу гостинності необхідно розвивати на керованій та стійкій основі, тобто враховуючи принципові засади сталого розвитку, які включають концепцію екологічного планування, акцентують увагу на конструктивній взаємодії туристів, місцевого самоврядування та органів державної влади, доступності та безбар'єрності туризму, забезпечення безпеки громадян, міжнародного співробітництва, пріоритетної підтримки малого підприємництва та інноваційних стартапів у сфері гостинності; гласності та відкритості у розробці та реалізації заходів щодо публічного управління.

Список використаних джерел:

1. Ахмедова О.О. Державна політика забезпечення безпеки туристичної галузі: методологія, теорія, практика: монографія. Харків: НУЦЗУ, 2023. 299 с.
2. Державне агентство розвитку туризму України. URL: <https://www.tourism.gov.ua/>
3. Леоненко Н.А. Державне регулювання туристичної сфери: теорія, методологія, практика: монографія. Харків: НУЦЗУ, 2021. 325с.
4. Мальська М.П., Пандяк І.Г. Готельний бізнес: теорія та практика. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
5. Мартієнко А.І., Дишкантюк О.В. Сутність гостинності як економічної категорії. Економіка:реалії часу: наук.журнал. №2(30), 2017. С.72-78. URL: <http://economics.opu.ua/files/archive/2017/No2/72.pdf>.
6. Нагернюк Д.В., Коваленко Л.Г. Особливості сфери гостинності: дефініція поняття гостинність. Інфраструктура ринку: наук. журнал. Вип.59, 2021.С.50-54. URL: <https://lib.udau.edu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/c824d83d-c874-45dc-add3-8a2c3944e997/content>
7. Руденко В.П. Основи готельної справи. URL: http://pidruchniki.com/1584072023997/turizm/osnovi_gotelnoyi_spravi.
8. Сфера гостинності Буковини в кризових умовах: стан та перспективи розвитку: монографія / колектив авторів за загальною редакцією д.е.н., професора Кифяка В.Ф.: Чернівці: Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, 2021. 220с.
9. Табенська О.І. Сучасні тенденції розвитку індустрії гостинності. Інтеллект XXI: наук. журнал. №2, 2022. URL: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2022/2022_2/12.pdf.

10. Щепанський Е.В. Державне регулювання розвитку туристично-рекреаційної сфери в Україні: теорія, методологія та практика : монографія. Хмельницький університет управління та права. Хмельницький : Вид-во ХУ-УП, 2018. 326 с.

References:

1. Akhmedova O.O. State policy for the safety and security of tourist destinations: methodology, theory, practice: monograph [Derzhavna polityka zabezpechennya bezpeky turystychnoyi haluzi: metodolohiya, teoriya, praktyka: monohrafiya]. Kharkiv: NUCZU, 2023. 299 p. Print.

2. State Tourism Development Agency of Ukraine [Derzhavne ahentstvo rozvytku turyzmu Ukrainy]. URL: <https://www.tourism.gov.ua/>

3. Leonenko N.A. State regulation of the tourism sphere: theory, methodology, practice: monograph [Derzhavne rehulyuvannya turystychnoyi sfery: teoriya, metodolohiya, praktyka: monohrafiya]. Kharkiv: NUCZU, 2021. 325p. Print.

4. Malska M.P., Pandyak I.G. Hotel business: theory and practice [Hotel'nyy biznes: teoriya ta praktyka]. Kyiv: Center for Educational Literature, 2009. 472 p. Print.

5. Martienko A.I., Dyshkanyuk O.V. The essence of hospitality as an economic category [Sutnist' hostynnosti yak ekonomichnoyi katehoriyi]. Economics: realities of time: scientific journal. No. 2(30), 2017. P.72-78. URL: <http://economics.opu.ua/files/archive/2017/No2/72.pdf>.

6. Nagernyuk D.V., Kovalenko L.G. Features of the field of hospitality: definition of the concept of hospitality [Osoblyvosti sfery hostynnosti: definitsiya ponyattya hostynnist']. Market infrastructure: Science. magazine. Issue 59, 2021. P. 50-54. URL: <https://lib.udau.edu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/c824d83d-c874-45dc-add3-8a2c3944e997/content>

7. Rudenko V.P. Basics of the hotel business [Osnovy hotel'noyi spravy]. URL: http://pidruchniki.com/1584072023997/turizm/osnovi_gotelnoyi_spravi

8. The sphere of hospitality of Bukovyna in crisis conditions: state and prospects of development: monograph [Sfera hostynnosti Bukovyny v kryzovykh umovakh: stan ta perspektyvy rozvytku: monohrafiya] / collective of authors under the general editorship of Doctor of Economics, Professor V.F. Kyfyak: Chernivtsi: Chernivtsi Trade and Economic Institute KNTEU, 2021. 220p. Print.

9. Tabenska O.I. Modern trends in the development of the hospitality industry [Suchasni tendentsiyi rozvytku industriyi hostynnosti]. Intelligence of the 21st century: science. magazine. No. 2, 2022. URL: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2022/2022_2/12.pdf

10. Shchepanskyi E. V. State regulation of the development of the tourism and recreation sphere in Ukraine: theory, methodology and practice: monograph [Derzhavne rehulyuvannya rozvytku turystychno-rekreatsiynoyi sfery v Ukraini: teoriya, metodolohiya ta praktyka : monohrafiya]. Khmelnytskyi University of Management and Law. Khmelnytskyi: KhUUP Publishing House, 2018. 326 p. Print.